

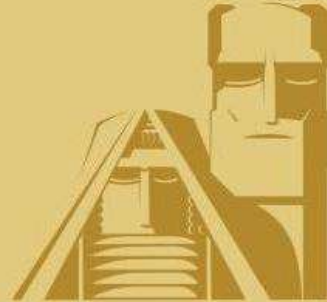
ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
ԳԻՏԱԿԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ
ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՄ)

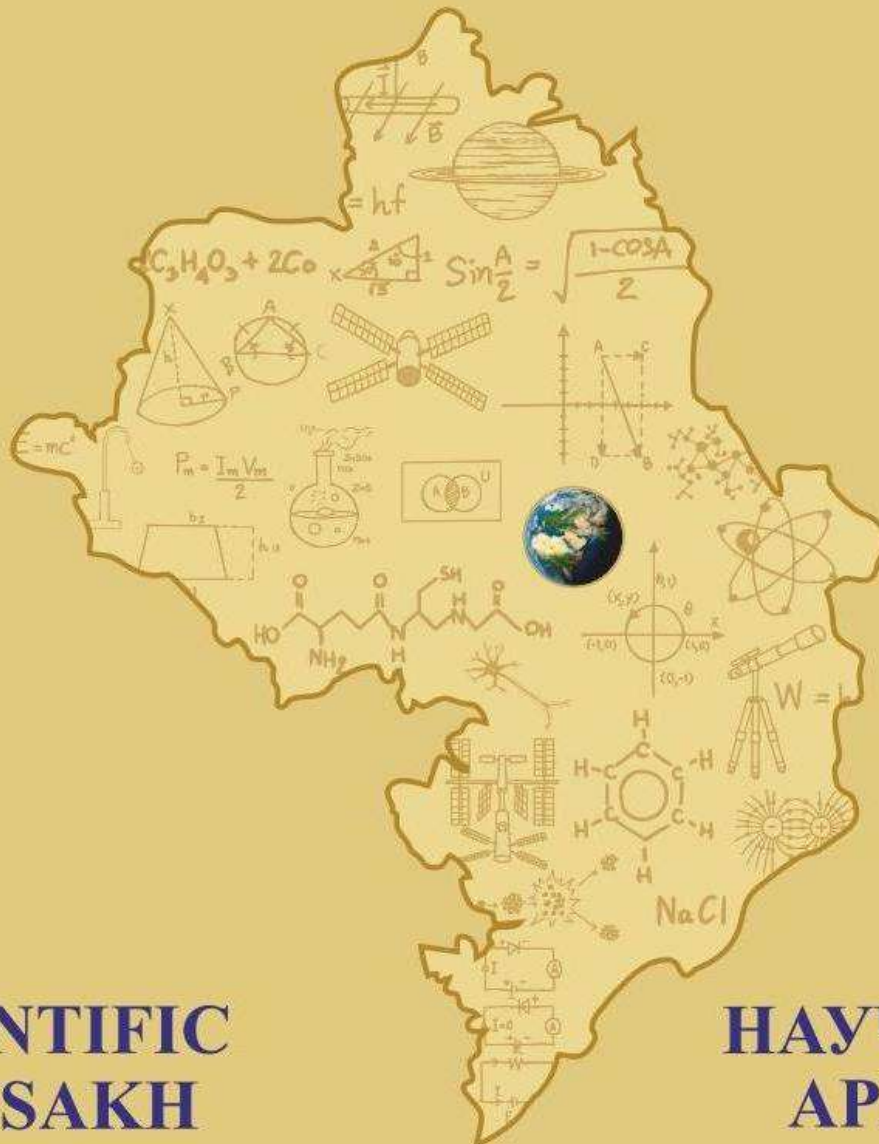
ԵՐԵՎԱՆԻ
ԳԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԴԱՆ

«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ
ՊՂՆՁԱՄՈՒԼԻԲԳԵՆԱՅԻՆ
ԿՈՄԻՏԵԱՑ» ՓԲԸ

ԳԻՏԱԿԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ

SCIENTIFIC
ARTSAKH

НАУЧНЫЙ
АРЦАХ

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y-su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻՎՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՄ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ
SCIENTIFIC ARTSAKH
НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№ 1(2), 2019

«Գիտական Արցախ» պարբերականն ընդգրկված է Հայաստանի Հանրապետության Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի (ՀՀ ԲՈԿ) սահմանած դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների ու դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական պարբերականների ցանկում:

The «Scientific Artsakh» journal is included in the list of scientific periodicals acceptable for publication of the main results and provisions of doctoral and candidate theses established by the Higher Attestation Committee of the Republic of Armenia (HAC RA).

Журнал «Научный Арцах» включен в список научных периодических изданий, приемлемых для публикации основных результатов и положений докторских и кандидатских диссертаций, установленных Высшим аттестационным комитетом Республики Армения (ВАК РА).

ԱԵԳՄՄ – UYSSA – ОМУСА
ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН
2019

Հրատարակության է երաշխավորվել Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Рекомендовано к публикации решением ученого совета Ереванского государственного университета

Recommended for Publication by the Yerevan State University Academic Council Decision

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴ

Լախագահ՝ Արամ ՄԻՄՈՆՅԱՆ ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ Ավետիք ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝ Թեհմինա ՍԱՐՈՒԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Անդամներ՝

Արծրուն ԱՎԱԳՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Հրանտ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Դավիթ ԲԱԲԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
Վահրամ ԲԱԼԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Խաչիկ ԳԱԼՍՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
Զուլիետա ԳՅՈՒԼԱՍԻՐՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Վլադիսլավ ԳՐՈՒԶԴԵՎ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Կոստրոմա, ՌԴ)
Գևորգ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Արման ԵՂԻՎԱԶՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
Մարել ԺԵՅՄՈ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Օլշտին, Լեհաստան)
Վալենտինա ԼԱՊԵՎԱ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Մոսկվա, ՌԴ)
Օտտո ԼՈՒԻՏԵՐՅԱՆԴՏ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Յամբուրգ, Գերմանիա)
Նազիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Սուշել ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Գագիկ ԴԱԶԻՆՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Վշոտ ՍԱՐԿՈՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Էդիկ ՄԻՆԱՍՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Կարին ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
Հայկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Յուրի ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Մաքսիմ ՎԱՍԿՈՎ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Դոնի Ռոստով, ՌԴ)
Գարիկ ԲԵՌՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Տիգրան ԶՈՂԱՐՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գիտական Արցախ, № 1(2), 2019, Երևան, ԱԵԳՄՄ հրատ., 2019, 480 էջ:
Scientific Artsakh, № 1(2), 2019, Yerevan, UYSSA publ., 2019, 480 pages.
Научный Арцах, № 1(2), 2019, Ереван, Изд. ОМУСА, 2019, 480 страниц.

«Գիտական Արցախ» պարբերականի 2019թ. 1-ին համարում տեղ են գտել հասարակական գիտությունների արդի հիմնախնդիրների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետությունը, Արցախի Հանրապետությունը, Բելառուսի Հանրապետությունը, Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը, Լեհաստանը, Շվեյցարիան և Ռուսաստանի Դաշնությունը ներկայացնող 50 անվանի ու երիտասարդ գիտնականների աշխատանքները:

In the first issue of the «Scientific Artsakh» journal in 2019 the works on topical issues of social sciences by 50 well-known and young scientists representing Republic of Armenia, Republic of Artsakh, Republic of Belarus, the Islamic Republic of Iran, Poland, Switzerland and the Russian Federation are published.

В первом номере за 2019-ый год журнала «Научный Арцах» опубликованы работы по актуальным проблемам общественных наук, авторами которых являются 50 известные и молодые ученые, представляющие Республику Армения, Республику Арцах, Республику Беларусь, Исламскую Республику Иран, Польшу, Швейцарию и Российскую Федерацию.

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: Aram SIMONYAN, Director of Institute for Armenian Studies of YSU, NAS RA Associate Member, Doctor of History, Professor

Editor-in-Chief: Avetik HARUTYUNYAN, Ph.D in Law, Associate Professor

Deputy Editor-in-Chief: Tehmina MARUTYAN, Ph.D in Philology, Associate Professor

Members:

Artsrun AVAGYAN, Doctor of Philology, Professor
 Hrant AVANESYAN, Doctor of Psychology, Professor
 David BABAYAN, Doctor of History, Associate Professor
 Vahram BALAYAN, Doctor of History, Professor
 Gevorg DANIELYAN, Doctor of Law, Professor
 Khachik GALSTYAN, Doctor of Political Sciences, Associate Professor
 Gagik GHAZINYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor
 Vladislav GRUZDEV, Doctor of Law, Professor (Kostroma, Russia)
 Julieta GYULAMIRYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
 Nazik HARUTYUNYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
 Moushegh HOVSEPYAN, Doctor of Philology, Professor
 Garik KERYAN, Doctor of Political Sciences, Professor
 Tigran KOCHARYAN, Doctor of Political Sciences, Professor
 Valentina LAPAEVA, Doctor of Law, Professor (Moscow, Russia)
 Otto LUCHTERHANDT, Doctor of Law, Professor (Hamburg, Germany)
 Ashot MARKOSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor
 Edik MINASYAN, Doctor of History, Professor
 Karen NERSISYAN, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor
 Hayk SARGSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor
 Yuri SUVARYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Economic Sciences, Professor
 Maksim VASKOV, Doctor of Sociology, Professor (Rostov-on-Don, Russia)
 Arman YEGHIAZARYAN, Doctor of History, Associate Professor
 Marek ZEJMO, Doctor of Political Sciences, Professor (Olsztyn, Poland)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: Арам СИМОНЯН, директор Института арменоведческих исследований ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор

Главный редактор: Аветик АРУТЮНЯН, кандидат юридических наук, доцент

Заместитель главного редактора: Теймина МАРУТЯН, кандидат филологических наук, доцент

Члены:

Арцрун АВАГЯН, доктор филологических наук, профессор
 Грант АВАНЕСЯН, доктор психологических наук, профессор
 Назик АРУТЮНЯН, доктор педагогических наук, профессор
 Давид БАБАЯН, доктор исторических наук, доцент
 Ваграм БАЛАЯН, доктор исторических наук, профессор
 Максим ВАСЬКОВ, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
 Хачик ГАЛСТЯН, доктор политических наук, доцент
 Владислав ГРУЗДЕВ, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
 Джульетта ГЮЛАМИРЯН, доктор педагогических наук, профессор
 Геворг ДАНИЕЛЯН, доктор юридических наук, профессор
 Арман ЕГИАЗАРЯН, доктор исторических наук, доцент
 Марек ЖЕЙМО, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
 Гагик КАЗИНЯН, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
 Гарик КЕРЯН, доктор политических наук, профессор
 Тигран КОЧАРЯН, доктор политических наук, профессор
 Валентина ЛАПАЕВА, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
 Отто ЛЮХТЕРХАНДТ, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
 Ашот МАРКОСЯН, доктор экономических наук, профессор
 Эдик МИНАСЯН, доктор исторических наук, профессор
 Карен НЕРСИСЯН, кандидат экономических наук, доцент
 Мушег ОВСЕПЯН, доктор филологических наук, профессор
 Гайк САРГСЯН, доктор экономических наук, профессор
 Юрий СУВАРЯН, академик НАН РА, доктор экономических наук, профессор

Մարիամ Առաքելյան. Ուսանողների մեդիակոմպետենտության գնահատման խնդիրը անգլերենի իրավագիտական կողմնորոշման դասընթացում.....270
Mariam Arakelyan. The Problem of Students' Media Competence Assessment in the Legal English COURSES

Мариам Аракелян. Проблема оценки медиа-компетентности студентов на курсах юридического английского языка

Մանսուր Լարուի. Միջանձնային հարաբերությունների կառավարման արդյունավետությունն՝ ըստ սոցիոլոգիական հարցումների արդյունքների.....278
Mansour Larouei. The Effective Management of Interpersonal Relationships Based on the Results of Sociological Research

Мансур Ларуи. Эффективность управления межличностными отношениями согласно результатам социологических исследований

Համիդռեզա Կամիար. Մեծահասակների կրթության ռազմավարությունները.....285
Hamidreza Kamiar. Adult Education Strategies

Гамидреза Камиар. Стратегии образования взрослых

ԼԵՉՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
LINGUISTICS, LITERATURE STUDY
ЛИНГВИСТИКА, ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

Հռիփսիմե Չաքարյան. Զաղաքի տարածական մոտիվը Հենրիկ Էդոյանի պոեզիայում.....292

Hripsime Zakaryan. The City's Spatial Motif in Henrik Edoyan's Poetry

Рипсима Закарян. Пространственный мотив города в поэзии Генриха Эдоюна

Մերի Հովհաննիսյան. Հոմանիշների ոճական առանձնահատկությունները Վահան Տերյանի չափածոյում.....299

Meri Hovhannisyan. The Stylistic Peculiarities of Synonyms in Vahan Teryan's Speech Art

Мери Ованнисян. Стилистические особенности синонимов в поэзии Ваана Теряна

Սվետլանա Մանուչարյան. Կապան-Գորիս տարածաշրջանի խոսվածքների բայական համակարգերի համեմատական քննություն.....307

Svetlana Manucharyan. A Comparative Examination of the Verb Systems Of The Speeches (Dialects) of Kapan-Goris Areas

Светлана Манучарян. Сравнительный анализ категорий глагола в говорах региона Капан-Горис

Թեհմինա Մարության. Յեղասպանության արտացոլումը Սիմոն Սիմոնյանի ստեղծագործություններում.....322

Tehmina Marutyanyan. Some Issues on the Genocide in the Works by Simon Simonyan

Теймина Марутян. Отражение Геноцида армян в произведениях Симона Симоняна

ՄԵԾԱԿԱՍԱԿՆԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈԱՉՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ*

ՅՏԴ 378(55)

ՀԱՄԻԴՈՒԵՉԱ ԿԱՄԻԱՐ

*Երևանի պետական համալսարանի մանկավարժության ամբիոնի ասպիրանտ,
«Էլեկտրիկ խողոռ շարդ կապմակերպության»
մարդկային ռեսուրսների վարգացման կառավարիչ,
ք.Մաշհադ, Իրան
kamyarhr@gmail.com*

Մեծահասակների կրթության ոլորտում նախատեսված նպատակներին հասնելու համար պետությունները, հաշվի առնելով ռեսուրսների սղությունը, ստիպված են լինում ընտրություն կատարել, այդ իսկ պատճառով սահմանում են ռազմավարություններ և կապմակերպում քայլեր, որոնք կարևորվում են կրթական քաղաքականություն մշակողների կողմից: Բոլոր երկրներն իրենց համար մշակում են ռազմավարություններ՝ անգրագիտությունը կամ ցածր մակարդակի գրագիտությունը կրճատելու, ինչպես նաև մեծահասակների կյանքի որակը բարձրացնելու ուղղությամբ: Իրանում մեծահասակների կրթության ծրագրերի առանցքը անգրագիտության դեմ պայքարն է, ուստի Իրանի սոցիալ-տնտեսական վարգացման հնգամյա ծրագրերում կրթական քաղաքականությունը և ռազմավարությունները կենտրոնացված են այդ առանցքի շուրջ: Հողվածի նպատակն է քննել երեք տարբեր մայրցամաքներում սոցիալ-տնտեսական վարգացման տարբեր աստիճանների վրա գտնվող երկրների՝ Ռուսաստանի (Աֆրիկա), Մոնղոլիայի ու Հնդկաստանի (Ասիա), Եվրամիության անդամ երկրների, ինչպես նաև Իրանի կողմից մեծահասակների կրթության ոլորտում առաջադրված սեփական ռազմավարությունները: Մեր կողմից կիրառվել են աղբյուրների ու փաստաթղթերի ուսումնասիրության, տվյալների համեմատության ու վերլուծության մեթոդները: Արդյունքում եզրակացրել ենք, որ վարգացող երկրներն ավելի շատ հակված են անգրագիտության և ցածր գրագիտության վերացման ռազմավարություններին, մինչդեռ վարգացած երկրները, չունենալով նման խնդիրներ, առաջադրում են առավել բազմակողմ ռազմավարություններ՝ խթանելով մեծահասակների անձնային ու հասարակական համակողմանի վարգացումը:

Բանալի բառեր՝ մեծահասակ, մեծահասակների կրթություն, կրթության ռազմավարություններ, անգրագիտություն, վարգացող և վարգացած երկրներ, Եվրամիություն, Իրանի կրթության համակարգ:

Մեծահասակների կրթությունը մեծահասակների գիտակցության, ճանաչողության ու հմտությունների զարգացմանն ուղղված համակարգված գործընթաց է, որով նրանք կարողանում են կատարելագործվել և ակտիվորեն մասնակցել իրենց հասարակության սոցիալական, մշակութային, քաղաքական ու տնտեսական կյանքին⁴⁵⁸:

* Հողվածը ներկայացվել է 01.05.2019թ., գրախոսվել՝ 18.05.2019թ., տպագրության ընդունվել՝ 17.06.2019թ.:

⁴⁵⁸ www.regardhost.com/articles/human.rights.php:

ՄԱԿ-ի կողմից 1948 թվականի դեկտեմբերի 10-ին ընդունված Մարդու իրավունքների մասին հռչակագրի 26-րդ հոդվածն ամրագրել է յուրաքանչյուր մարդու կրթության իրավունքը: Այս հոդվածը բաղկացած է երեք կետից, որոնցից առաջինը հստակեցնում է. «Մեծահասակները ևս ունեն կրթություն ստանալու իրավունք: Ամեն ոք ունի կրթություն ստանալու իրավունք: Կրթությունն առնվազն տարրական մակարդակում պետք է լինի անվճար: Արհեստագիտական ու տեխնիկական կրթությունը պետք է հասանելի լինի բոլորին: Բարձրագույն կրթությունը ևս բոլորի համար պետք է արդարացիորեն բաշխվի՝ ըստ ունեցած արժանիքների առաջնահերթությամբ»:

Ամբողջ աշխարհում 1970թ.-ից մինչև 2016 թվականը մեծահասակների, ինչպես նաև հանրակրթությունից դուրս մնացած 15-ից բարձր տարիք ունեցող պատանիների անգրագիտության մակարդակն ակնառու չափով նվազել է՝ 37 տոկոսից իջնելով 14 տոկոսի, այդուհանդերձ անգրագիտությունը շարունակում է գոյություն ունենալ զարգացող շատ երկրներում⁴⁵⁹:

2016 թվականի տվյալներով՝ աշխարհում անգրագետների թվաքանակի 49 տոկոսը Հարավային Ասիային է բաժին հասնում, 27 տոկոսը՝ Աֆրիկյան ենթասահարային, 10 տոկոսը՝ Արևելյան և Հարավարևմտյան Ասիային, 9 տոկոսը՝ Հյուսիսային Աֆրիկային և Արևմտյան Ասիային, 4 տոկոսը՝ Լատինական Ամերիկային ու Կարաիբյան շրջանին: Անգրագետների մնացած մասն ապրում են Կենտրոնական Ասիայում, Հյուսիսային Ամերիկայում և Ավստրալիայում⁴⁶⁰:

Մեծահասակների կրթության ռազմավարությունները զարգացող երկրներում

Ռազմավարությունը ներառում է որոշում այն մասին, թե ո՞րն է նպատակակետը և ինչպե՞ս պետք է հասնել դրան: Ռազմավարությունը մտադրության և նպատակի արտահայտումն է, այսինքն՝ ի՞նչ ենք նախընտրում անել և ինչպե՞ս: Ռազմավարությունը հեռահար նպատակներ է սահմանում, բայց հիմնականում մատնանշում է այդ նպատակների իրագործման որպիսությունը: Ռազմավարությունն արժեքի ստեղծման միջոցն ու գործիքն է⁴⁶¹: «Ռազմավարություն» եզրույթը, թեև տարբեր ձևերով է սահմանվում, վերլուծվում և պլանավորման մեջ կիրառվում, սակայն ընդհանուր առմամբ ռազմավարությունը ձևակերպում է կազմակերպության առաքելությունը, գլխավոր ու հեռահար նպատակներն ու մտադրությունները, ձեռնարկվելիք միջոցների գործընթացը և անհրաժեշտ ռեսուրսների հատկացումը⁴⁶²:

Չարգացած ու զարգացող տարբեր երկրներն աշխարհում, հաշվի առնելով իրենց հնարավորությունները, ինչպես նաև սեփական առանձնահատկություններն ու պայմանները, սահմանում են առաջնահերթություններ՝ գերակայությունը տալով այս կամ այն ծրագրին ու մոտեցմանը՝ ըստ այդմ մշակելով իրենց ռազմավարությունը և նախագծելով կատարվելիք քայլերը:

Ստորև ներկայացնում ենք երեք տարբեր մայրցամաքներում (Աֆրիկա, Ասիա, Եվրոպա) գտնվող և սոցիալ-տնտեսական զարգացման տարբեր աստիճաններ ունեցող երկրների ռազմավարությունները՝ վերջում անդրադառնալով նաև Իրանին:

-Ռուանդա

⁴⁵⁹ World Illiteracy Rate1970-2000 (prognosis for 2005-2015)age 15 years and over. From: <http://en.wikipedia.org/wiki/Literacy>

⁴⁶⁰ UNESCO institute for statistic (2017), Literacy Rates Continue to Rise from One Generation to the Next, Fact Sheet, No 45

⁴⁶¹ Armstrong Michael, (2008) Strategic Human Recourse Management: A Guide to the Action, 4TH Edition, Publisher: Kogan Page, p.22

⁴⁶² Բադաշխանի և Ֆորուզանֆար, Մարդկային ռեսուրսների ռազմավարության դերը առաջընթացիկ կազմակերպություններում և դրա կապը կազմակերպության ռազմավարության հետ, Ռազմավարական կառավարման 7-րդ միջազգային համագումար, Թեհրան, 2010թ., էջ 2:

Ռուանդայի մեծահասակների ազգային կրթության ռազմավարական ծրագրի նպատակն է առաջադրել մեծահասակների կրթության քաղաքականության իրականացման ճանապարհային բարտեզը և ճշգրիտ շրջանակները:

1. Առաջին կյանքում գրագիտության ու հաշվապահության կարևորության մասին հանրային գիտակցության ընդլայնում՝ ի շահ անձնական, ընտանեկան ու հասարակական կյանքի բարելավման:

2. Գրագիտության ծրագրերի որակի և չափորոշիչների երաշխավորման գործիքակազմի զարգացում, ազգային մասշտաբով դրանց հասանելիության ապահովում:

3. Մեծահասակների կրթության շահակից բոլոր կողմերի համար տարբեր մակարդակներում համագործակցության և ներգրավվածության շրջանակի սահմանում աշխատանքների ներդաշնակության և քայլերի արդյունավետության նպատակով:

4. Ինֆորմացիայի արդյունավետ օգտագործման և փաստերի վրա հիմնված պլանավորման միջոցով մեծահասակների ուսումնական ծրագրերի մշտադիտարկման արդյունավետ համակարգի ստեղծում:

5. Ուսումնական ճկուն ու բազմաշերտ ծրագրերի մշակում և ուսումնասօժանդակ միջոցների ապահովում, որոնք կբավարարեն սովորողների ամենատարբեր կարիքներն ու պահանջները:

6. Աղջիկների ու կանանց ներգրավում գրագիտության դասընթացներին:

7. Շարունակական ուսուցման ապահովում և արտադրական, աշխատանքային ու եկամտաբեր հմտությունների փոխանցում նորավարտ գրաճանաչներին, ուսումնական նոր ծրագրերի մատուցում, որպեսզի նրանք կարողանան բարելավել իրենց կյանքի պայմանները և ձեռք բերել աշխատանքային հնարավորություններ⁴⁶³:

-Մոնիթինգ

Մոնիթինգայում ոչ ֆորմալ կրթության համար դրվել են հետևյալ ստրատեգիաները.

1. Գրագիտության ինդեքսի բարձրացում,

2. Հանրակրթության մակարդակի բարելավում,

3. Համապատասխան ու ներդաշնակ ծրագրերի գործադրում,

4. Տեխնիկական-արհեստագիտական հմտությունների ընդլայնում,

5. Ստեղծարարության խթանում ու տարածում ,

6. Ինքնուսուցման խթանում ու զարգացում⁴⁶⁴:

-Հնդկաստան

Հնդկաստանում «Գրագիտությունը՝ որպես ազգային պարտականություն» նախագիծը քաղաքական ռազմավարություն է, որն առաջադրվել է 1988թ.-ին և ներառում է հետևյալ դրույթները.

• ՉԼՄ-ների ու մեդիայի միջոցով մարդկանց ներգրավմանն ուղղված կանոնավոր աշխատանքների կազմակերպում:

• Տեղական համագործակցային կառույցների ներդրում:

• Գործառնական ու կիրառական գրագիտության համալիր ծրագրի մշակում ու զարգացում:

• Գրագիտության համաժողովրդական ու զանգվածային շարժման ստեղծում՝ ներգրավելով ուսումնական հաստատություններին, ուսուցիչներին, ուսանողներին, երիտասարդներին, տնային տնտեսուհիներին, բանակի ու զինված ուժերի կադրերին,

⁴⁶³ Republic of Rwanda, Ministry of Education. (2014)Adult ducation Strategic Plan, 2014/2015-2018/2019. Retrieved April 12, 2017.from: http://www.mineduc.gov.rw/fileadmin/user_upload/pdf_files/Adult_EducationStrategic_Plan_final_BASIC_IVUYEMO_FOR_WEB_29_JUNE_2015_In_Design_2.pdf

⁴⁶⁴ Singh, Madhu (2002). Adult Education in selected countries in the Asian Region, U Singh, UNESCO Institute for Education,Hamburg.page 22-23.

հանգստի կոչված արհմիություններին⁴⁶⁵:

զինվորականներին,

գործատուներին,

բանվորական

Մեծահասակների կրթության ռազմավարությունները Եվրոպայում

Ինչպես արտացոլված է աղյուսակ 1-ում, Եվրամիությունն ունի քաղաքականության առաջադրման կենտրոնական ինստիտուտներ, սահմանված կարգեր ու գործիքակազմ, այդ իսկ պատճառով կարողանում է առաջադրել բազմաշերտ ռազմավարություններ⁴⁶⁶:

Մեծահասակների կրթության ռազմավարություններն Իրանում

Իհի-3-ում 1989 թվականից մշակվել են զարգացման հնգամյա պլաններ կամ ծրագրեր, որոնցում ձևակերպվել են երկրի տնտեսական, հասարակական ու մշակութային քաղաքականության և ռազմավարության հիմնադրույթները: Մեծահասակների կրթության հիմնահարցը մշտապես ներառվել է այդ ծրագրերում, և մշակվել է որոշակի քաղաքականություն այդ ոլորտում: Իհարկե, քանի որ Իրանում մեծահասակների կրթության հիմնական շեշտը դրվում է գրագիտության տարածման վրա, ուստի հնգամյա ծրագրերում այդ ոլորտի գլխավոր ուղղվածությունը գրագիտությունն է: Օրինակ, 1989-1993թթ.-ին գերակայությունը տրվել էր հասարակության արտադրող խավերի գրագիտությանը, իսկ 1995-1999թթ.-ին շեշտը դրվել էր դպրոցական տարիքի երեխաների պարտադիր կրթության, ինչպես նաև 40-ից ցածր տարիք ունեցող անգրագետների ուսուցման վրա:

Մինչև հիմա մշակվել են զարգացման հինգ ծրագրեր, որոնցում մեծահասակների կրթության նոր կողմերին և ուղղություններին է ուշադրություն դարձվել: Օրինակ, կարող ենք հիշատակել աշխատանքին զուգընթաց ուսումնական ծրագրերը, աշխատողների համար մոդուլային կարճաժամկետ դասընթացները և կառավարիչների ու տնօրենների համար ուսումնական հատուկ դասընթացները: Մյուս ծրագրերից կարող ենք նշել առողջապահական և առողջ ապրելակերպի ուսուցողական ծրագրերը կամ տեխնիկական-արհեստագիտական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթական ծրագրերը:

Բացի զարգացման հնգամյա ծրագրերից, որոնցում նշվում են կրթադաստիարակության ընդհանուր ուղեգծերը, 2008-ին պատրաստվեց նաև անգրագիտության վերացման մասին փաստաթուղթ:⁴⁶⁷ Այնուհետև 2014-ին մշակվեց անգրագիտության վերացման մասին նոր փաստաթուղթ, որում խնդիր է դրվել գրոյի հասցնել անգրագիտությունը 50-ից ցածր տարիք ունեցողների շրջանում: Այդ փաստաթղթում նշված գլխավոր ռազմավարություններն են.

-Կրթության նախարարության ներսում ու դրսում առկա բոլոր հնարավորությունների ու ռեսուրսների համախմբում և ազգային կամքի ու հանրային միասնականության խթանում:

-Ֆորմալ կրթության համակարգի միջոցով անգրագիտությունը սնող ուղիների փակում, այսինքն՝ դպրոցահասակ երեխաների շրջանում գրագիտության կրճատում:

⁴⁶⁵ Singh, Madhu (2002). Adult Education in selected countries in the Asian Region, UNESCO Institute for Education, Hamburg, page 17.

⁴⁶⁶ European Union (2012), Strategies for improving participation in and awareness of adult learning. https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_9_politikalar/1_9_4_egitim_politikas_i/ec_guide_adult_learning.pdf.

⁴⁶⁷ Իրանի «Գրագիտության շարժման կազմակերպություն», Գրագիտության ռազմավարական ծրագիր՝ 2009-2014 թվականների համար (10-ից 49 տարիքային խմբերում), Թեհրան, 2008թ., էջ 27:

-Կրթական ու վարչական կառուցվածքի բարեփոխում, գրագիտության օրենքների ու գործադիր կանոնների համապատասխանեցում:

-Գրագիտության ուսումնական ծրագրերի բարեփոխում՝ շրջաններում կրթության տեղական ռեսուրսներ ստեղծելու մոտեցմամբ:

-Սովորողների ներգրավման և ուսուցման ձևերի բազմազանության ապահովում:

-Գրագիտության և ստացած կրթության ամրապնդում ու խորացում:

-Ծրագրերի գործադրման սահունացման ու արագացման համար օրինական դաշտի ստեղծում:

-Սովորողների և ուսուցիչների (սրանց օգնականների) խրախուսում և մոտիվացիաների խթանում:

-Ուսումնական ընթացիկ ծրագրերում գիտագործնական ու տեխնիկական-արհեստագիտական կրթության շեշտադրում:

-Ոլորտին առնչվող մարմինների ու կազմակերպությունների վստահության ու համագործակցության ձեռքբերում և սոցիալական հնարավորությունների օգտագործում:

-Անգրագիտության կրճատման գործում ուսումնական մեթոդների բարելավում ու համակարգում: Լորարարությունների օգտագործում, սովորողների համար աշխատանքին զուգընթաց ուսուցման արդյունավետ մեթոդների կիրառում:

-Գրագիտության գործընթացների ու ձևերի բարեփոխում, ուսուցում-ուսումնասիրություն գործընթացի սկզբունքների կարևորում:

-Պետական և ոչ պետական գործադիր մարմինների և հասարակական ինստիտուտների ամբողջ հնարավորությունների և ներուժի օգտագործում, որպեսզի գրագիտության գործի կարգավորումից անցում կատարվի այդ գործընթացի կառավարմանը:⁴⁶⁸

Ի մի բերելով դիտարկումները՝ եզրակացնում ենք, որ աշխարհի տարբեր երկրներ, ելնելով հասարակության վիճակից ու պահանջներից, առաջադրում են իրենց մոտեցումներն ու գերակայությունները մեծահասակների կրթության ոլորտում: Չարգացող երկրները ձգտում են հասարակության լայն խավերի ու մեծահասակների ընդհանուր գրագիտության ու գիտելիքների բարձրացմանը, մինչդեռ զարգացած երկրներն առավել բազմակողմ ռազմավարություններ են առաջադրում մեծահասակների կրթության բնագավառում:

Իրանում անգրագիտության դեմ պայքարի գործը դրված է «Գրագիտության շարժման կազմակերպության» ուսերին, որը սահմանում է ռազմավարությունները և համակարգում անհրաժեշտ աշխատանքները՝ շեշտը դնելով մեծահասակների շրջանում անգրագիտության կրճատման վրա: Անգրագիտության վերացման փաստաթղթում սահմանված ռազմավարություններն ունեն տարբեր կողմեր՝ կառուցվածքային, գործընթացային և գործառնական: Դրանք համալիր են, կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ և արտացոլում են ոլորտի դժվարությունները, ինդիկներն ու խոչընդոտներն իրանում:

468

Իրանի «Գրագիտության շարժման կազմակերպություն», Անգրագիտության վերացումը Իհ-ում, Երկրորդ հրատարակություն, 2014թ. From: http://www.lmoiran.ir/uploads/barname_rishekani93.pdf:

Աղյուսակ 1. Մեծահասակների կրթության ոլորտի շահակից կողմերը Եվրոպայում և նրանցից ամեն մեկի դերը առաջադրված ռազմավարությունների համար

	Եվրոպական հանձնաժողով	Ազգային պետություններ	Տեղական և ռեգիոնալ պետություններ	Եվրոպական և ազգային մակարդակներում ՀԿ-ներ, միություններ	Կրթական կառույցներ	Սոցիալական այլ շահակիցներ
Ս	Հետազոտական աշխատանքների ամառում	Ազգային տվյալների ու վիճակագրությ.	Տեղական կարիքների և սոց. ու. դեմոգրաֆ. կարիքների ճանաչում	Մեծահասակ. կրթ. կարիքների և խոչընդոտների ուսումնասիրում	Կրթության առաջարկի մեծացում	Այլ շահակիցների կողմից արտադրված միջոցների և գործիքների տարածում
Տ	Մեծահասակ. կրթ. լավագույն փորձերի փոխանակում և ներդրում	Ազգային կանոնակարգված, նպատակամոլված քայլերի շրջանակի գծում	Տպատակամոլված և կանոնակարգված քայլերի կատարում	Քաղաքական ղեկավարների շրջանում	Մեծահաս. կրթ. անձնակազմ և սոցիալ. շահերի շարկապում	
Գ		Գործառնական և քանակական ու որակական նպատակների որոշարկում	Իրագրելի ծրագրերի կատարում	Սոցիոլոգիայի համար համակարգված շարժումների ստեղծում	Նախորդ գիտելիքների և գործնական փորձի արժեքում	
Ի	Մեծահասակ. կրթութ. սոցիալ-տնտեսական առավելությունների հարդորում և տարածում	Մասշտաբային վերահսկում և զննում	Ազգային-ռեգիոնալ մասշտաբային կազմակերպութ. ուսուցում և	Մեծահասակ-ների կարիքներին և առանձնահատկություններին համապատասխան ուսուցման մատուցում	Մեծահասակ-ների կարիքներին և առանձնահատկություններին համապատասխան ուսուցման մատուցում	
Ա		Աշխատանքների կատարում	Մեծահասակ. կրթության միջակայքի մեծացում	Մեծահասակ. կրթության շարկապումը նրանց շահերին		
Ն						
Ե						
Ը						

ADULT EDUCATION STRATEGIES

HAMIDREZA KAMIAR

*Yerevan State University, PhD Student of Department of Pedagogy,
"Electric Khodro Shargh company", Human resource development manager,
Mashad, Iran*

Due to resources constraints, countries are inevitably chosen to meet the goals of adult education. And strategy setting is the selection and coordination of actions that from the point of view of Educational Policy makers can help them to succeed in achieving their goals. Given the adult literacy situation in the world, all countries have defined strategies for themselves to coordinate their efforts to eradicate and eliminate illiteracy or low literacy, and also to improve the life quality of adults.

The focus of adult education programs in Iran is on combating illiteracy, So that in the Iran five-year plans of development, we also see more focus on policies and educational strategies in this area. The purpose of the article is to analyze our own strategy proposed in the field of adult education by the countries on three different continents and at different stages of socio-economic development /Rwanda (Africa), Mongolia and India (Asia), EU member countries, and also Iran/. We used the methods of comparison and analysis of data, research sources and documents. As a result, we concluded that developing countries are more inclined towards a strategy to eliminate illiteracy or low literacy, while developed countries, having no such problems, offer more diversified strategies, stimulating the personal and social development of adults.

Key word: *Adult, Adult education, Education strategies, Illiteracy, Developing and developed countries, European Union, Education system of Iran.*

СТРАТЕГИИ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ

ГАМИДРЕЗА КАМИАР

*Аспирант кафедры педагогики ЕГУ,
менеджер по развитию персонала электрической компании «Ходро Шарг»,
г.Машад, Иран*

Для достижения целей, предусмотренных в сфере образования взрослых, многие государства, учитывая дефицит ресурсов, вынужденно оказываются перед выбором и потому устанавливают стратегии и предпринимают шаги, которым придается важность со стороны разработчиков образовательной политики. Все страны разрабатывают для себя стратегии по сокращению безграмотности, а также повышению качества жизни взрослых людей.

В Иране важнейшей задачей образовательных программ взрослых является борьба против безграмотности, и образовательная политика и стратегии в пятилетних программах социально-экономического развития Ирана сконцентрированы вокруг этой задачи. Целью статьи является анализ стратегий в сфере образования взрослых, взятых на вооружение странами, находящимися на трех разных материках и на разных стадиях социально-экономического развития: Руандой (Африка), Монголией и Индией (Азия), странами-членами Евросоюза, а также Ираном. Нами были применены методы сравнения и анализа данных, исследования источников и документов. В результате мы пришли к выводу, что развивающиеся страны наиболее расположены к стратегии устранения безграмотности, в то время как развитые страны, не имея подобных проблем, предлагают более разносторонние стратегии, стимулируя личное и общественное развитие взрослых людей.

Ключевые слова: *взрослый, образование взрослых, стратегии образования, безграмотность, развивающиеся и развитые страны, Евросоюз, образовательная система Ирана.*